

Брюксел, 8 юли 2025 г.
(OR. en)

11343/25

PI 147

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 7 юли 2025 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2025) 364 final

Относно: ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ
Доклад относно прилагането на Директива 2011/77/ЕС за
изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на
авторското право и някои сродни права

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2025) 364 final.

Приложение: COM(2025) 364 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 7.7.2025 г.
COM(2025) 364 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА И
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ**

**Доклад относно прилагането на Директива 2011/77/ЕС за изменение на
Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни
права**

Съдържание

I.	ВЪВЕДЕНИЕ	2
II.	КОНТЕКСТ	3
1.	Правен контекст	3
2.	Оценка на евентуалната необходимост от удължаване на срока на защита на правата на изпълнителите и продуцентите в аудиовизуалния сектор	5
III.	ТРАНСПОНИРАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА ДИРЕКТИВАТА В ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ ..	7
IV.	ОБЩО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА УДЪЛЖАВАНЕТО НА СРОКА, ВЪВЕДЕНО С ДИРЕКТИВАТА ЗА СРОКА ОТ 2011 Г.....	8
V.	СЪПЪТСТВАЩИ МЕРКИ.....	10
1.	Клауза „използваш или губиш“	11
3.	Разпоредба за изчистване на старите задължения.....	15
4.	Право на предоговаряне	16
VI.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	17

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Директива 2011/77/ЕС („Директивата за срока от 2011 г.“ или „Директивата“) за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни права беше приета през 2011 г. с цел засилване на закрилата на музикалните изпълнители и продуцентите на звукозаписи и подобряване на социалното положение на изпълнителите. С Директивата беше удължен с 20 години срокът на защита на правата на изпълнителите и продуцентите на звукозаписи, считано от първото законно публикуване или публично съобщаване, и се въведе набор от съпътстващи мерки, насочени към възстановяване на баланса в преговорната позиция на изпълнителите в техните договорни отношения с продуцентите.

Съгласно член 3, параграф 1 от Директивата за срока от 2011 г. Комисията трябва да представи до 1 ноември 2016 г. доклад за оценка на нейното прилагане предвид развитието на пазара на цифрови технологии, придружен, ако е необходимо, от съответни предложения за последващо изменение на Директива 2006/116/ЕО. Докладът, посочен в член 3, параграф 2 от Директивата, свързан с оценката на евентуалната необходимост от удължаване на срока на закрила на правата на изпълнителите и продуцентите в аудиовизуалния сектор, беше публикуван през 2020 г.

Късното публикуване на настоящия доклад е свързано с последните промени в законодателството на ЕС в областта на авторското право и с необходимостта да се вземат предвид новите правила за възнагражденията на авторите и изпълнителите, въведени с Директивата за авторското право в цифровия единен пазар (наричана по-долу „Директивата за цифровия единен пазар“)¹, приета през 2019 г. Директивата за цифровия единен пазар съдържа разпоредби², насочени към по-нататъшно подобряване на договорното положение на изпълнителите, които бяха въведени в държавите членки през последните няколко години. Службите на Комисията считат, че при оценката на Директивата за срока от 2011 г. е било важно да се вземат предвид тези нови разпоредби, както и пазарното и технологичното развитие на пазара на цифрова музика.

¹ Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно авторското право в цифровия единен пазар, COM(2016) 593 final

² Глава 3 от Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 г. относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО

Основният източник на информация в подкрепа на настоящия доклад е целенасочено проучване (наричано по-долу „проучването“)³. Проучването е публикувано заедно с настоящия доклад. То включва обратна информация от заинтересованите страни, събрана чрез онлайн проучване, насочено към съответните заинтересовани страни от музикалния сектор (основно изпълнители, продуценти на звукозаписи и организации за колективно управление на авторски права (СМО),⁴ но също така и звукозаписни компании, доставчици на онлайн услуги, дистрибутори и радио- и телевизионни оператори), допълнено от поредица от интервюта. Документалният етап на проучването обхваща всички държави членки, а проучването на място — 18 държави членки.

Освен това службите на Комисията се постараха да допълнят събраните в проучването доказателства чрез други налични източници, по-специално чрез контакти със заинтересованите страни и налична информация за прилагането на Директивата за срока от 2011 г. В този контекст допълнителен източник на доказателства е проучването от 2018 г., поръчано от Комисията по правни въпроси на Европейския парламент („проучването на ЕП“).⁵ В това проучване на ЕП се прави преглед на актуалното състояние на прилагането на Директивата за срока от 2011 г. в няколко държави членки и се разглеждат някои потенциални дългосрочни последици.

II. КОНТЕКСТ

1. Правен контекст

Произведенията и другите обекти на авторското право са защитени с авторско право за ограничен период от време. „Срокът на закрила“ на авторското право и сродните му права е периодът, през който носителите на права притежават права върху своите

³ [Целенасочено проучване относно прилагането на Директива 2011/77/ЕС за срока за закрила на авторското право и някои сродни права](#). Събирането на данни (документално проучване, анкета, интервюта) за целите на проучването беше извършено в края на 2021 г. и началото на 2022 г.

⁴ Съгласно член 3, параграф а) от Директива 2014/26/ЕС: „Организация за колективно управление на авторски права“ означава организация, която е оправомощена по закон или чрез възлагане, лиценз или други договорни условия да управлява авторски или сродните им права от името на повече от един носител на авторски права, в обща полза на тези носители на авторски права, като нейна изключителна или основна цел и която отговаря на единия или на двата от следните критерии: i) тя е собственост на нейните членове или се контролира от тях; ii) тя е с нестопанска цел.

Организациите за колективно управление на авторски права са значими заинтересовани страни във веригата на стойността на записаната музика по отношение на удължаването на срока, тъй като те допринасят за конкретни аспекти на практическото прилагане на Директивата за срока от 2011 г., когато събират и разпределят приходите, на които изпълнителите и продуцентите имат право, от тяхно име. Тези приходи могат да се основават на използването на изключителни права или на права за възнаграждение. Докато изключителните права на изпълнителите обикновено се прехвърлят на продуцентите, на организациите за колективно управление на авторски права обикновено се поверява управлението на правата на изпълнителите за възнаграждение.

⁵ [Изпълнение на Директива 2011/77/ЕС: срок на закрила на авторското право](#)

произведения, които са защитени от авторско право, и върху други обекти, които са защитени от сродни права⁶. След изтичане на срока на закрила, произведението или обектът става достъпен за обществеността.

На международно равнище минималният срок на закрила за авторите беше въведен в Бернската конвенция⁷, а по-късно и за изпълнителите, продуцентите на звукозаписи и радио- и телевизионните организации в Римската конвенция.⁸ Съгласно Договора на Световната организация за интелектуална собственост за авторското право от 1996 г. (WCT) се прилага същият срок на закрила, както и съгласно Бернската конвенция за авторите⁹. С Договора на Световната организация за интелектуална собственост за изпълненията и звукозаписите от 1996 г. (WPPT) беше установен срок на закрила от 50 години за изпълнителите, считано от края на годината, в която е направен съответният запис или публикуване.¹⁰

В ЕС срокът за закрила на авторите и притежателите на сродни права беше хармонизиран за първи път с Директива 93/98/ЕИО на Съвета¹¹, последвана от Директива 2006/116/ЕО¹². Срокът за закрила на всички сродни права¹³ беше хармонизиран на 50 години, считано от съответните актове на изпълнение или записване, законно публикуване, законно публично съобщаване или излъчване¹⁴.

Директивата за срока от 2011 г., с която беше изменена Директива 2006/116/ЕО, беше приета на 27 септември 2011 г. и трябваше да бъде транспонирана от държавите членки до 1 ноември 2013 г.¹⁵

С нея беше удължен срокът на закрила на изпълнителите и продуцентите по отношение на записването на музикални изпълнения и звукозаписи от 50 на 70 години от първото законно публикуване или публично съобщаване на записа. Това удължаване на срока на закрила се прилага за изключителните права и правата на възнаграждение, предоставени на продуцентите на звукозаписи и изпълнителите в

⁶ Докато терминът „авторско право“ обхваща икономическите и морални права, предоставени на авторите на произведения, „сродните права“ са икономическите и морални права, предоставени на изпълнителите, продуцентите и радио- и телевизионните оператори върху конкретен обект. Сродните права често се предоставят с цел насърчаване на инвестициите и не са обвързани с никакви условия за „оригиналност“ или „творчество“. Моралните права не са хармонизирани в законодателството на ЕС в областта на авторското право.

⁷ В член 7 от Бернската конвенция за закрила на литературните и художествени произведения се предвижда закрила за срок от 50 години след края на годината на смъртта на автора.

⁸ В член 14 от Римската конвенция за защита на изпълнителите, продуцентите на фонограми и радио- и телевизионните организации се предвижда закрила за срок от 20 години от края на годината, в която е направено записването, изпълнението или излъчването.

⁹ Член 1 от WCT

¹⁰ Член 17 от WPPT

¹¹ Директива 93/98/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година за хармонизиране на срока за закрила на авторското право и някои сродни права (ОВ L 290, 24.11.1993 г., стр. 9. Директива, изменена с Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 167, 22.6.2001 г., стр. 10)

¹² Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни права (ОВ L 372, 27.12.2006 г., стр. 12.)

¹³ Сродните права на продуценти на звукозаписи, изпълнители и радио- и телевизионни организации

¹⁴ Член 3 от Директива 93/98/ЕИО на Съвета и Директива 2006/116/ЕО

¹⁵ Член 2, параграф 1 от Директивата за срока от 2011 г.

Директива 2001/29/ЕО¹⁶, Директива 93/83/ЕИО¹⁷ и Директива 2006/115/ЕО¹⁸, както и за справедливото възнаграждение, дължимо по силата на определени изключения, предвидени в законодателството на ЕС в областта на авторското право.

С Директивата за срока от 2011 г. се хармонизира и срокът на закрила на музикални композиции с текст, като се уточнява, че той изтича 70 години след смъртта на последното от следните преживели лица: автора на текста и композитора на музикалната композиция¹⁹.

Освен това с Директивата се въвеждат съпътстващи мерки, които по същество имат за цел да се гарантира, че изпълнителите, които са прехвърлили или преотстъпили изключителните си права на продуцентите на звукозаписи, могат действително да се възползват от удължаването на срока: i) клаузата „използваш или губиш“, ii) допълнителното годишно възнаграждение и iii) клаузата за „изчистване на старите задължения“ (вж. раздел VI). Освен това беше въведена отделна разпоредба като незадължителна мярка за държавите членки, с която се дава възможност на изпълнителите да предоговарят в своя полза договори, даващи им право на периодични плащания след изтичането на 50 години от законното публикуване на звукозаписа или от публичното му съобщаване.

Следва да се отбележи, че в Директивата за цифровия единен пазар на пазара са въведени допълнителни разпоредби, насочени към подобряване на договорното положение на изпълнителите (принцип на подходящо и пропорционално възнаграждение, задължение за прозрачност, механизъм за адаптиране на договорите, алтернативна процедура за разрешаване на спорове и право на оттегляне). Тези разпоредби са по-широки от описаните по-горе съпътстващи мерки и се прилагат както за автори, така и за изпълнители във всички творчески сектори.

2. Оценка на евентуалната необходимост от удължаване на срока на защита на правата на изпълнителите и продуцентите в аудиовизуалния сектор

С Директивата за срока от 2011 г. не беше удължен срокът на закрила за изпълнителите и продуцентите в аудиовизуалния сектор. Този въпрос беше

¹⁶ Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 г. относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, 22.6.2001 г., стр. 10)

¹⁷ Директива 93/83/ЕИО на Съвета от 27 септември 1993 г. относно координирането на някои правила, отнасящи се до авторското право и сродните му права, приложими към спътниковото излъчване и кабелното препредаване (ОВ L 248, 6.10.1993 г., стр. 15)

¹⁸ Директива 2006/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за правото на отдаване под наем и в заем, както и за някои права, свързани с авторското право в областта на интелектуалната собственост (ОВ L 376, 27.12.2006 г., стр. 28)

¹⁹ Член 1, параграф 1 от Директивата за срока от 2011 г

разгледан в работен документ на службите на Комисията (SWD) от 9 декември 2020 г., в който беше оценена евентуалната необходимост от удължаване на срока на закрила на правата на изпълнителите и продуцентите в аудиовизуалния сектор, както се изисква в член 3, параграф 2 от Директивата за срока от 2011 г.²⁰ В този работен документ службите на Комисията стигнаха до заключението, че наличните доказателства не налагат удължаване на срока на закрила на изпълнителите и филмовите продуценти в аудиовизуалния сектор, и посочиха, че този въпрос ще бъде разгледан и в по-широкия контекст на оценката на функционирането на Директивата за срока от 2011 г.

Поради това, за да се допълни анализът, извършен през 2020 г., службите на Комисията възложиха на изпълнителя на проучването да събере допълнителни доказателства по този въпрос. Изпълнителят проведе специално онлайн проучване, интервюта и търсене в интернет, за да стигне до допълнителни констатации.

В проучването беше потвърдена информацията, представена в работния документ на службите на Комисията от 2020 г., по отношение на законовите презумпции за прехвърляне на права и договорните практики в аудиовизуалния сектор, като резултатът е, че правата на аудиовизуалните изпълнители са концентрирани по-скоро при продуцентите, отколкото при организациите за колективно управление на авторски права²¹. В проучването бяха анализирани и потенциалните приходи, свързани с използването на филми 50 години след излизането им на екран, с цел по-добра оценка на необходимостта и възможните ползи от удължаване на срока. Данните от киноразпространението показват, че по-голямата част от приходите от търговското разпространение на филми се реализират през първите три години след първото излизане на екран. Филмите, които са по-стари от 50 години, са достъпни в по-малка степен по телевизията и по каналите за видео по заявка; няма обаче данни за приходите, генерирани от тези канали за разпространение, което затруднява пълната оценка на приходите от използването на филми след 50 години. Проучването показва също, че делът на старите филми (публикувани между 1970 и 1980 г.) в каталозите, които организациите за колективно управление на авторски права управляват от името на своите членове, е доста малък, което води до незначителни приходи за изпълнителите за такива филми.²²

В проучването не бяха открити нови доказателства, които да опровергават предишните констатации, представени в работния документ на службите на Комисията от 2020 г. Резултатите от събирането на допълнителни доказателства следователно не сочат, че на този етап е необходимо да бъде удължен срокът на закрила на изпълнителите и филмовите продуценти в аудиовизуалния сектор.

²⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/staff-working-document-pursuant-reporting-obligation-laid-down-directive-201177eu-term-protection>

²¹ Проучване, стр. 91—94

²² Проучване, стр. 94—103. Вж. също така неотдавнашното проучване, публикувано от Европейската аудио-визуална обсерватория: „[Heritage Films in Cinemas — a 2014-2023 analysis](#)“ („Филмово наследство в кината — анализ за периода 2014—2023 г.“, по-специално слайд 15

III. ТРАНСПОНИРАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА ДИРЕКТИВАТА В ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

Всички държави членки вече са транспонирали Директивата за срока от 2011 г. Срокът за транспониране беше 1 ноември 2013 г. Някои държави членки обаче закъсняха с транспонирането на Директивата и се наложи да бъдат образувани производства за установяване на нарушение във връзка с неуведомяване за мерки за транспониране.

В проучването на ЕП се разглежда транспонирането на Директивата за срока от 2011 г. в седем държави членки и се повдигат конкретни въпроси във връзка с някои от разпоредбите на Директивата за срока от 2011 г., а именно тълкуването на термините „законно публикуван“ и „законно публично съобщен“ по отношение на изчисляването на срока на закрила и дали ремастерите могат да се считат за нови звукозаписи, както и въпрос относно съгласуването на срока на закрила за производителите на звукозаписите и изпълнителите²³.

Комисията не е получила никакви жалби относно транспонирането или прилагането на Директивата за срока от 2011 г. от държавите членки след влизането ѝ в сила. Няма и преюдициални запитвания от държави членки относно разпоредбите на Директивата за срока от 2011 г., поради което няма съдебна практика на Съда на Европейския съюз, свързана с посочената Директива.

В проучването беше установено, че прилагането на Директивата за срока от 2011 г. като цяло е успешно, като същевременно бяха констатирани няколко проблема във връзка с националното прилагане на конкретни разпоредби, което забави действителното прилагане на правилата, включени в Директивата за срока от 2011 г.²⁴ Някои от тези проблеми произтичат от въпроси, свързани с националното законодателство и практика в областта на авторското право, които са извън обхвата на приложение на Директивата за срока от 2011 г. и хармонизираните на равнището на ЕС правила. Тъй като те са свързани с придружаващите мерки, по-специално клаузата „използваш или губиш“ и допълнителното годишно възнаграждение (или ДГВ), тези конкретни въпроси са обяснени подробно по-долу (вж. раздел V).

От друга страна в проучването са идентифицирани и конкретни национални практики (относно прилагането на ДГВ, исторически възпрепятстващи фактори и позицията на изпълнителите за договаряне) в няколко държави членки, които имат потенциал да улеснят прилагането на конкретни разпоредби от Директивата за срока от 2011 г.²⁵

²³ Проучване на ЕП, стр. 15—16.

²⁴ Проучване, стр. 81

²⁵ Проучване, стр. 116, 120, 122

IV. ОБЩО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА УДЪЛЖАВАНЕТО НА СРОКА, ВЪВЕДЕНО С ДИРЕКТИВАТА ЗА СРОКА ОТ 2011 Г.

Основната цел на удължаването с 20 години на срока на закрила за изпълнителите на музикални произведения и продуцентите на звукозаписи беше да се запазят съществуващите източници на приходи на тези носители на права за допълнителен период от време. Както е посочено в обяснителния меморандум, придружаващ законодателното предложение, това беше необходимо, за да се подобри социалното положение на изпълнителите, по-специално за да се преодолее разликата в доходите, с която музикалните изпълнители се сблъскват в края на живота си²⁶, както и за да се преодолеят загубите на приходи на продуцентите на звукозаписи, произтичащи от пиратството и предизвикателствата, свързани с цифровото разпространение²⁷.

Трудно е да се изолира приносът на удължаването на срока за постигането на тези цели, тъй като няколко важни фактора са повлияли на музикалния пазар след влизането в сила на Директивата за срока от 2011 г.

Цифровизацията и нарастващата популярност на потреблението на музика по заявка чрез услуги за стрийминг на музика доведоха до важни промени в сектора на звукозаписите, тъй като разпространението на звукозаписи се осъществява предимно в цифров или онлайн формат, което увеличава достъпността на музиката и помага на изпълнителите и продуцентите да достигнат до по-широка аудитория. Освен това все повече изпълнители сами предлагат произведенията си на стрийминг платформи. В резултат на това, от влизането в сила на Директивата за срока от 2011 г., докато онлайн потребителите имат достъп до повече музика, повечето други канали за разпространение в аналогови формати почти изчезнаха напълно или се превърнаха в нишови. Тези променящи се тенденции в музикалната индустрия не бяха съпътствани от увеличение на цените на музиката в цифрови формати, а всяко увеличение на цените в аналогови формати вероятно се дължи на други фактори, които не са свързани с творческото съдържание²⁸. Поради това, тъй като повечето аналогови формати вече са остарели или не са широко достъпни, потребителите са принудени да закупят отново някаква форма на цифров достъп до музика, която някога е била част от личните им колекции. Въпреки че намалява през последното десетилетие²⁹, пиратството все още подкопава приходите на музикалната индустрия.³⁰

²⁶ Съображение 5 от Директива 2011/77/ЕС

²⁷ Обяснителен меморандум на Предложение за директива за изменение на Директива 2006/116/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно срока на закрила на авторското право и някои сродни права (COM(2008) 464 final); Работен документ на службите на Комисията — Оценка на въздействието върху правното и икономическото положение на изпълнителите и продуцентите на звукозаписи в Европейския съюз (SEC(2008) 2288), страница 26.

²⁸ Проучване, стр. 52—54

²⁹ Според доклада на ЕUIPO относно „Тенденции в нарушаването на авторските права в цифровата среда в Европейския съюз“ (2023 г.) пиратският достъп до музикално съдържание се запазва на постоянно ниво от средата на 2020 г., като представлява около една пета от нивото през 2017 г.

³⁰ Проучване, стр. 55

Важно е също така да се вземат предвид размерът и пазарната значимост на каталозите, обхванати досега от удължаването на срока от 50 на 70 години след първото публикуване на звукозаписа. Доскоро удължаването, предвидено в Директивата за срока от 2011 г., се ползваше само за по-стари записи от 60-те години на 20-и век. В тези репертоари има по-малко записи и те обикновено са по-малко популярни в наши дни. Тъй като все повече записи от 70-те, 80-те и 90-те години на 20-и век ще се възползват от удължаването на срока на закрила, прилагането на Директивата за срока от 2011 г. вероятно ще доведе до повече приходи за съответните носители на права³¹.

Също така като цяло малкото налични количествени данни оказват влияние върху оценката на въздействието на Директивата за срока от 2011 г. Въпреки това въз основа на наличната информация може да се направи обща качествена оценка.

Допълнителните 20 години закрила, въведени с Директивата за срока от 2011 г., доближиха срока на закрила на музикалните изпълнители и продуценти в ЕС до срока на закрила, прилаган в САЩ³², който е един от основните пазари. Предишната разлика от 45 години между срока на закрила в САЩ и в ЕС създаваше риск от отрицателно въздействие върху културното многообразие в музиката в ЕС, като намаляваше стимулите за създаване на музика за европейския вкус поради потенциално по-високите приходи от пазара в САЩ.³³

Като намали тази разлика в закрилата и позволи търговията с по-стари звукозаписи да продължи, удължаването на срока допринесе за насърчаване на цифровизацията на засегнатите репертоари. Звукозаписите от 60-те години на 20-и век бяха първата група записи, които можаха да се възползват от удължаването на срока на закрила. Удължаването на срока позволи на производителите на звукозаписи да експлоатират по-дълго време своя каталог с по-стари записи и да продължат да ги продават. Това, в съчетание с технологичните и пазарните развития, стимулира производителите да цифровизират тези по-стари звукозаписи. Запазването на тези песни в каталозите, често с по-добро качество на звука в цифров формат, спомогна за генерирането на приходи. Това доведе и до по-лесен достъп на потребителите до повече музика.³⁴

Анкетата, проведена за целите на проучването, показва разнопосочни мнения относно въздействието на удължаването на срока върху оборота на националните

³¹ Вж. страници 69, 73—74 и 110 от проучването, в което няколко организации за колективно управление на авторски права посочват значението на популярността на звукозаписите по отношение на генерираните приходи. Освен това, по отношение на някои държави членки, организациите за колективно управление на авторски права очакват увеличение на приходите, свързано с политическите, правните и икономическите промени, настъпили от началото на 90-те години на 20-и век.

³² В САЩ звукозаписите се ползват с закрила от 95 години, считано от датата на създаването им (17 U.S.C. 302 (с))

³³ Работен документ на службите на Комисията „Оценка на въздействието върху правната и икономическата ситуация на изпълнителите и продуцентите на звукозаписи в Европейския съюз“, 2008 г., стр. 19—20

³⁴ Проучване, стр. 79

музикални пазари в ЕС.³⁵ Музикалните продуценти и техните асоциации разглеждат този специфичен аспект на Директивата за срока от 2011 г. по-скоро положително, а някои от тях посочват, че старите звукозаписи могат да продължат да генерират известни приходи. Организациите за колективно управление на авторски права имат по-разнопосочни мнения, а изпълнителите не виждат голямо увеличение в това отношение.

В проучването беше установена обща възходяща тенденция между 2010 и 2020 г. във връзка с развитието на общите приходи, разпределяни както на изпълнителите, така и на продуцентите на звукозаписи; въз основа на наличните данни обаче е трудно да се отдели ефектът от удължаването на срока от други правни и технически промени.³⁶ Според някои от организациите за колективно управление на авторски права това общо увеличение на приходите е свързано с други аспекти, свързани с колективното управление на права, като прилагането на Директивата относно колективното управление на авторското право³⁷ и подобрените системи за управление на права, използвани от организациите за колективно управление на авторски права.³⁸

V. СЪПЪТСТВАЩИ МЕРКИ

Освен удължаването на срока на закрила, с Директивата за срока от 2011 г. бяха въведени три групи съпътстващи мерки, които се прилагат конкретно за изпълнителите за периода на удължаване на срока в член 1, параграф 2, буква в) от Директивата за срока от 2011 г. Тези мерки имаха за цел да се справят с особеностите на договорните практики в музикалната индустрия, съгласно които изпълнителите прехвърлят или преотстъпват правата си на продуцентите на звукозаписи при подписване на договор за запис срещу авторски възнаграждения или еднократни плащания³⁹.

Мерките, включени в Директивата за срока от 2011 г., са клаузата „използваш или губиш“, допълнителното годишно възнаграждение и разпоредбата за „изчистване на старите задължения“. Накрая, с Директивата се въвежда незадължителна мярка за държавите членки, която позволява на изпълнителите да предоговарят в своя полза

³⁵ Проучване, стр. 58

³⁶ Проучване, стр. 63—64.

³⁷ ДИРЕКТИВА 2014/26/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 26 февруари 2014 г. относно колективното управление на авторското право и сродните му права и многотериториалното лицензиране на правата върху музикални произведения за използване онлайн на вътрешния пазар

³⁸ Проучване, стр. 65.

³⁹ За повече информация относно договорните практики в музикалния сектор вж. проучването от 2015 г. [Възнаграждението на авторите и изпълнителите за използването на техните произведения и за записите на техните изпълнения — Служба за публикации на ЕС \(europa.eu\)](#)

договори, подписани преди ноември 2013 г., „правото на предоговаряне“.⁴⁰ Всички тези разпоредби са приложими само през 20-годишния период на удължаване⁴¹.

Целта на тези съпътстващи мерки е да се гарантира, че изпълнителите, чиито изключителни права се използват, могат да се възползват от удължаването на срока, като подобрят възнаграждението си или договорното си положение спрямо продуцентите на записи.

С Директивата за цифровия единен пазар се въвеждат допълнителни разпоредби в законодателството на ЕС в областта на авторското право, за да се укрепи договорната позиция на авторите и изпълнителите и да се гарантира, че те получават справедливо възнаграждение, когато прехвърлят или преотстъпват правата си за използване⁴². Тези разпоредби се прилагат във всички държави членки. Комисията ще оцени ефективността на тези мерки в контекста на прегледа на Директивата, който трябва да се извърши не по-рано от 7 юни 2026 г., като вземе предвид становищата, изразени от засегнатите заинтересовани страни⁴³.

Освен това неотдавна Комисията публикува проучване, в което се разглеждат договорните практики, използвани в творческите сектори (по-специално практиките за изкупуване), за прехвърляне на авторското право и сродните му права от автори, изпълнители и продуценти на договорни партньори, които използват тези права, и се оценява въздействието на тези практики върху възнагражденията⁴⁴.

1. Клауза „използваш или губиш“

С член 1, параграф 2, буква в) (нов параграф 2а) от Директивата за срока от 2011 г. при определени условия на изпълнителите се дава право да прекратят договора си за прехвърляне или отстъпване на правата си на продуцент за използване на звукозапис след 50-ата година от законното му публикуване или публично съобщаване, ако продуцентът на звукозаписа не предлага или не предоставя записа в достатъчно количество. Изпълнителят не може да се откаже от това право.

Целта на тази разпоредба е да се увеличи силата на изпълнителите при договаряне на използването на звукозаписа през периода на удължаване на срока, като им се позволи при определени условия да прекратят договора за използване на звукозаписа с продуцента. Когато изпълнителят се позове на клаузата „използваш

⁴⁰ Член 1, параграф 4 от Директивата за срока от 2011 г.

⁴¹ Съображение 10 от Директивата за срока от 2011 г.

⁴² Членове 18—23 от Директива (ЕС) 2019/790

⁴³ Неотдавнашният доклад [„Потоци и мечти, част 2“](#) на Д. Йохансон включва резултатите от проучване на въздействието на Директивата за цифровия единен пазар върху артистите и музикантите от ЕС, проведено от AEPO-ARTIS и нейните членове в сътрудничество с IAO.

⁴⁴ Проучване на договорните практики, засягащи прехвърлянето на авторското право и сродните му права и възможността на творците и продуцентите да използват своите права, достъпно на адрес: [Комисията публикува проучване на договорните практики, засягащи прехвърлянето на авторско право и сродните му права | Доклад „Киберсигурност и устойчивост на комуникационните инфраструктури и мрежи в ЕС | Оформяне на цифровото бъдеще на Европа](#)

или губиш“ и правата се върнат към него, правата на продуцента върху звукозаписа се погасяват, за да се избегне съвместното съществуване на тези права.⁴⁵

Проучването показва, че практическото прилагане на клаузата „използваш или губиш“ е по-сложно в някои държави членки за записи, в които участват няколко изпълнители.⁴⁶ Съгласно съответната разпоредба на Директивата за срока от 2011 г.,⁴⁷ правилата за прекратяване на договор, в който участват няколко изпълнители, следва да бъдат определени в приложимото национално законодателство. В някои държави членки с националното законодателство се изисква общо споразумение между изпълнителите, за да се приложи клаузата „използваш или губиш“ спрямо продуцента, а постигането на такова споразумение може да бъде трудно. В проучването са посочени и няколко примера за национални правни разпоредби, които улесняват използването на клаузата в такива специфични случаи.⁴⁸

Друго конкретно предизвикателство, установено в проучването, се отнася до записите, произведени по време на комунистическия режим в някои държави членки. Например в Румъния такива записи са част от националното наследство и следователно само румънската държава може да взема решения във връзка с тези звукозаписи, а не съответните изпълнители.

Нашите констатации сочат, че клаузата „използваш или губиш“ се прилага на практика в много ограничена степен. Изглежда, че договори са били прекратени на основание на тази клауза само в много малко случаи. Това се дължи главно на промените в тенденциите за разпространение и потребление на музика през последното десетилетие и на все по-голямото преобладаване на модела на стрийминг. Звукозапис, който е достъпен в услуга за стрийминг, означава, че записът се предлага или предоставя в „достатъчно количество копия“ и следователно условията за прилагане на клаузата „използваш или губиш“ не се прилагат.

В член 22 от Директивата за цифровия единен пазар е предвиден механизъм за отмяна, който има по-широко приложение от член 1, параграф 2, буква в) от Директивата за срока от 2011 г., тъй като не се ограничава само до договори, сключени 50 години след законното публикуване или публичното съобщаване на звукозаписа. Очаква се тази разпоредба да укрепи договорната позиция на всички изпълнители. Държавите членки обаче разполагат с известна гъвкавост при прилагането на тази нова разпоредба: те могат да изключат определени произведения или теми от приложението на механизма за отмяна или да предвидят, че той се прилага само в определен период⁴⁹. Както е посочено в проучването

⁴⁵ Последното изречение от съображение 8 от Директивата за срока от 2011 г.

⁴⁶ Проучване стр. 82

⁴⁷ Член 1, параграф 2 буква в), четвърто изречение от Директивата за срока от 2011 г.

⁴⁸ Проучване стр. 122, 123

⁴⁹ Член 22, параграф 2 от Директивата за цифровия единен пазар

относно договорните практики, няколко държави членки са добавили допълнителни подробности, за да адаптират този механизъм към своите национални правни системи, а националните правила се различават значително⁵⁰. Следователно клаузата „използваш или губиш“ остава актуална за музикалните изпълнители, тъй като с нея се предвижда неотменимо право, приложимо през периода на удължаване на срока.

2. Допълнително годишно възнаграждение

Съгласно член 1, параграф 2, буква в) (нови параграфи „2б“, „2в“ и „2г“) от Директивата за срока от 2011 г., изпълнителите имат право да получават допълнителен доход, равен на 20 % от годишните приходи, получени от продуцентите от използването на звукозапис през периода на удължаване. Това допълнително възнаграждение се изплаща от приходите, получени от възпроизвеждането, разпространението и предоставянето на звукозаписа през предходната година.

Това допълнително годишно възнаграждение (ДГВ) се прилага само за изпълнителите, които прехвърлят или отстъпват изключителните си права срещу еднократно възнаграждение (фиксирана сума). Обикновено това са студийни музиканти, които нямат право на процент от приходите, генерирани от евентуален по-късен успех на тяхната работа. Това право на възнаграждение, което не може да бъде отменено, не се отнася за изпълнители, които вече имат право на периодични плащания („авторски възнаграждения“) от приходите, генерирани от техните фиксирани изпълнения.

Само организациите за колективно управление на авторски права могат да събират и административат ДГВ⁵¹. След като са идентифицирали записите, които отговарят на критериите, и изпълнителите на тези записи, които имат право на ДГВ (обикновено въз основа на информацията, с която разполагат организации за колективно управление на авторски права, и/или получена от звукозаписните компании), организациите за колективно управление на авторски права събират тези приходи от продуцентите на звукозаписи и ги разпределят между изпълнителите, които отговарят на критериите. Директивата за срока от 2011 г. съдържа и специална разпоредба, с която се изисква от продуцентите на звукозаписи да предоставят на изпълнителите, по тяхно искане, всякаква необходима информация, свързана с изплащането на ДГВ⁵².

Повечето от организациите за колективно управление на авторски права, обединяващи организации от ЕС, интервюирани в рамките на проучването, считат, че ДГВ е оказало най-голямо влияние върху приходите на изпълнителите сред

⁵⁰ Проучване на договорните практики, засягащи прехвърлянето на авторски права и сродни права, както и възможността на творците и продуцентите да упражняват своите права; стр. 195—197

⁵¹ Нов член 3, параграф 2г от кодифицирания текст на Директивата за срока.

⁵² Нов член 3, параграф 2в, втора алинея от кодифицирания текст на Директивата за срока

мерките, въведени с Директивата за срока от 2011 г.⁵³ Данните, събрани за Чехия, Нидерландия, Германия, Полша, Португалия, Швеция и Испания, показват бавно, но стабилно увеличение на събирането на ДГВ. Това показва, че тази схема за допълнително възнаграждение е обещаваща по отношение на осигуряването на източник на приходи за изпълнителите⁵⁴.

В проучването беше установено, че събирането и разпределянето на ДГВ е започнало едва наскоро в няколко държави членки⁵⁵, което показва, че тези забавяния се дължат на специфични проблеми при прилагането, свързани с функционирането на организациите за колективно управление на авторски права или с трудности при идентифицирането на носителите на права върху стари звукозаписи в някои държави членки. Например в Словения организациите за колективно управление на авторски права по закон трябва да спазват съотношението разходи-ползи за правата, които управляват. Съответната организация за колективно управление на авторски права счита, че очакваното въздействие на ДГВ би било твърде ниско, за да отговори на посоченото съотношение за момента⁵⁶. В Полша продуцент на песните, записани през 60-те и 70-те години на 20-и век, е била бившата държавна звукозаписна компания, която вече не съществува. Въпреки че сега правата за експлоатация на тези звукозаписи принадлежат на друг лейбъл, в Полша терминът „продуцент“ се отнася само за субекта, който първоначално е записал звукозаписа. Следователно за лейбълите, които притежават съответните права, не е задължително да изплащат ДГВ.⁵⁷ В Румъния организацията за колективно управление на авторски права, която управлява ДГВ, беше определена три години след транспонирането на Директивата за срока от 2011 г.⁵⁸

Независимо от въздействието на ДГВ в сравнение с други съпътстващи мерки, организациите за колективно управление на авторски права и сдруженията на музикални изпълнители считат, че досега ДГВ е имало ограничено въздействие върху приходите на изпълнителите⁵⁹. Освен посочените по-горе проблеми, които може да са повлияли на събирането и/или разпределянето на ДГВ в няколко държави членки, това може да се обясни и с малкия брой записи, обхванати досега от удължаването на срока⁶⁰. В други случаи това може да се дължи и на трудностите при получаване на необходимата информация за изчисляване и плащане на ДГВ⁶¹. В проучването на ЕП също беше установен този проблем⁶² и бяха посочени възможни решения, които включват както продуцентите на звукозаписи, така и

⁵³ Проучване, стр. 70

⁵⁴ Проучване, стр. 72, фигура 20; вж. също „Актуализация на проучването за правата на изпълнителите през 2022 г.“, АЕРО Artis, стр. 71.

⁵⁵ Проучване стр. 81

⁵⁶ Проучване стр. 88

⁵⁷ Проучване стр. 89

⁵⁸ Проучване стр. 82

⁵⁹ Проучване стр. 71

⁶⁰ Проучване стр. 73

⁶¹ Проучване стр. 72, 85

⁶² Проучване на ЕП, стр. 7

организациите за колективно управление на авторски права⁶³. Организациите за колективно управление на авторски права също така посочиха трудностите при получаването на необходимата информация от продуцентите, включително за идентифициране на изпълнителите, които имат право да получат ДГВ⁶⁴. Съвременното технологично развитие и използването на съответните метаданни може да спомогне за подобряване на обмена на информация, необходима за предоставянето на ДГВ на изпълнителите. В съответствие с член 1, параграф 2, буква в) от Директивата държавите членки биха могли да улеснят това сътрудничество и обмена на информация между съответните заинтересовани страни, за да осигурят плащането на ДГВ.

Очаква се тези трудности да бъдат преодоляни до известна степен чрез прилагането на задълженията за прозрачност, установени в член 19 от Директивата за цифровия единен пазар. Посочената разпоредба надхвърля вече съществуващото изискване за информация в Директивата за срока от 2011 г. и има за цел да осигури актуална, подходяща и изчерпателна информация за използването на съответните произведения и изпълнения⁶⁵. Поради спецификата на различните сектори със съдържание, като например музикалният сектор⁶⁶, държавите членки не могат да прилагат тази разпоредба по отношение на незначителни вноски, освен ако това не се изисква за целите на механизма за адаптиране на договорите съгласно член 20 от Директивата за цифровия единен пазар⁶⁷.

ДГВ е неотменимо право на възнаграждение и може да бъде подходящ допълнителен източник на приходи за изпълнителите в бъдеще. Неотдавнашните доклади за прозрачност на организациите за колективно управление на авторски права, представляващи изпълнителите, показват положителна тенденция, която свидетелства за подобреното администриране и плащане на ДГВ⁶⁸. Възнаграждението, разпределяно на изпълнителите, вероятно ще се увеличи за популярните звукозаписи от 70-те и 80-те години на 20-и век, които ще започнат да се възползват от удължаването на срока през следващите години.⁶⁹

3. Разпоредба за изчистване на старите задължения

Разпоредбата за „изчистване на старите задължения“, предвидена в член 1, параграф 2, буква в) от Директивата за срока от 2011 г. (нов параграф 2д), изисква авторските възнаграждения, разпределяни на изпълнителите за срока на удължаване, да не съдържат авансови плащания и всякакви договорно определени

⁶³ Проучване на ЕП, стр. 47

⁶⁴ Актуализация на проучването за правата на изпълнителите от 2022 г., AEPO Artis, страница 71.

⁶⁵ По този начин ще се отговори и на опасенията, изразени в проучването на ЕП (стр. 27), по отношение на прилагането на национално равнище на изискването за предоставяне на информация от Директивата за срока от 2011 г.

⁶⁶ Директива за цифровия единен пазар, съображение 77

⁶⁷ Член 19, параграф 4 от Директивата за цифровия единен пазар

⁶⁸ Вж. например доклада за прозрачност за 2023 г. на френската организация за колективно управление на авторски права SAI [Rapport-de-transparence-exercice-2023.pdf](#)

⁶⁹ Проучване, стр. 74

удрџки, които в крайна сметка намаляват приходите на тези изпълнители. Тази разпоредба обхваща изпълнителите, които са прехвърлили или отстъпили правата си на продуценти на звукозаписи в замяна на авторски възнаграждения, и им позволява да се възползват от по-голямо възнаграждение за удължения срок на закрила.

Данните сочат, че разпоредбата за „изчистване на старите задължения“ е прилагана на практика чрез договорни условия между звукозаписните компании и изпълнителите още преди изтичането на 50-годишния срок.⁷⁰ В проучването на ЕП се изтъква потенциалният въпрос за дерогация от разпоредбата за „изчистване на старите задължения“⁷¹ по силата на договор между изпълнители и продуценти на записи, в зависимост от начина, по който държавите членки транспонират тази мярка; в проучването обаче не бяха открити доказателства за такава практика в обхванатите държави членки.

Въпреки ограничените събрани данни разпоредбата за „изчистване на старите задължения“ е важна гаранция за изпълнителите, която им позволява да се възползват изцяло от удължения срок на закрила чрез изплащане на авторски възнаграждения без никакви удрџки след изтичането на първите 50 години на закрила.

4. Право на предоговаряне

Член 1, параграф 4 от Директивата за срока от 2011 г. е незадължителна разпоредба, която позволява на държавите членки да предоставят на изпълнителите правото да предоговарят в своя полза договори, сключени преди 1 ноември 2013 г., след изтичане на 50 години от публикуването на записа. Изглежда, че само Франция е приложила тази мярка, въпреки че такова „право на предоговаряне“ вече е съществувало поне в една държава членка⁷² към момента на приемане на Директивата за срока от 2011 г. Няма налични данни за използването на това право на практика.

Също така в този случай следва да се отбележи, че член 20 от Директивата за цифровия единен пазар съдържа разпоредба, която има подобна цел като „правото на предоговаряне“. С нея се въвежда механизъм за коригиране на договорите, който позволява на авторите и изпълнителите или на техните представители при определени условия да претендират за допълнително възнаграждение, в случай че първоначално договореното възнаграждение се окаже непропорционално ниско в сравнение с последващите съответни приходи. Тъй като тази по-нова разпоредба е задължителна за държавите членки, на практика тя може да се прилага по-често от „правото на предоговаряне“ съгласно Директивата за срока от 2011 г.

⁷⁰ Проучване стр. 77

⁷¹ Проучване на ЕП, стр. 50

⁷² Например в Германия

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като цяло чрез въвеждането на допълнителен срок на закрила за продуцентите и изпълнителите в музикалния сектор, съчетан със специфични съпътстващи мерки, Директивата за срока от 2011 г. е изпълнила своите общи („насърчаване на производството на музика в Европа“) и специфични („допринасяне за повишаване на благосъстоянието на изпълнителите в музикалната индустрия“; „допринасяне за повишаване на конкурентоспособността на европейската музикална индустрия“; „увеличаване на наличния музикален репертоар“) цели.⁷³

Макар че е трудно да се изолира икономическото въздействие на удължаването на срока на закрила в музикалния сектор, събраните доказателства показват, че то е позволило да се осигури непрекъснато използване на по-стари звукозаписи и възнаграждение на музикалните изпълнители за използването на техни по-ранни изпълнения и когато те достигнат по-напреднала възраст, като по този начин е спомогнало за подобряване на финансовото им положение.

Удължаването на срока също така е допринесло за запазване на приходите на продуцентите на звукозаписи от използването на стари каталози. Това насърчава цифровизацията на по-стари записи, които сега могат да се използват и чрез услуги за цифрово разпространение на музика и допринасят за по-широката достъпност на европейската музика.

Очаква се удължаването на срока да окаже по-силно въздействие върху приходите на музикалните изпълнители и продуценти в близко бъдеще, когато популярни песни от различни музикални жанрове от края на 20^{-ти} век ще попаднат в обхвата на Директивата за срока от 2011 г. Очаква се това явление да бъде съчетано с по-висока степен на събиране и разпределяне на допълнителното годишно възнаграждение, което се очаква да подобри допълнително финансовото състояние на изпълнителите.

Въз основа на наличните данни изглежда, че другите съпътстващи мерки, включени в Директивата за срока от 2011 г. („използваш или губиш“, „изчистване на старите задължения“ и „право на предоговаряне“), са по-малко ефективни от очакваното. Въпреки това те предоставят на изпълнителите важни гаранции в договорните им отношения с продуцентите по отношение на използването на техните права и възнаграждението, дължимо по време на удължения срок на закрила. Очаква се разпоредбите на Директивата за цифровия единен пазар относно възнагражденията на творците да допринесат допълнително за укрепване на позицията на изпълнителите при договаряне.

Въз основа на тази оценка допълнително преразглеждане на Директива 2006/116/ЕО не изглежда необходимо. Комисията ще продължи да следи развитието на европейския музикален пазар. Тя ще направи оценка на въздействието на разпоредбите за справедливо възнаграждение, включени в Директивата за цифровия

⁷³ Оценка на въздействието, част 26

единен пазар, в контекста на прегледа на посочената директива, който трябва да се извърши не по-рано от 7 юни 2026 г.